

8552.

I V S
RELEGANDI

1762 ²⁹/₉

EIVSQVE
IN REPUBLICA VSUM

EX LEGIBVS
IVRIS NATVRAE ET GENTIVM

REGVLISQVE POLITICIS

ILLVSTRAT

SIMVLQVE

PRAELECTIONES SVAS AESTIVAS

INDICIT

M. ERNESTVS GODOFREDVS CHRISTIANVS
SCHROEDERVS

FACVLT. PHILOSOPH. ASSESSOR. ORD

VITEMBERGAE
EX OFFICINA GERDESIANA

IVS
RELEGANDI
IN REPUBLICA VSVM
EX LEGIBVS
IVRIS NATVRAE ET GENTIUM
REGVMQVE POLITICIS
ILLVSTRAT
SIMVLQVE
PANELLECTIONES CASVS NESTIENSIS
INDICIT
M. ERNESTVS GODOFRIDVS CHRISTIANVS
SCHROEDERVS

FACULT. PHILOSOPH. ABBESSOR. ORD.

VITTEMBERGA
EX ÖTTINGIA GERMANICA

DE
 IVRE RELEGANDI
 EIVSQVE
 IN REPUBLICA VSV

QVAMVIS quidem non parvam percipiamus Ius civitatis
 utilitatem ex vinculo illo communi, quocum nos reddit
 Summum Numen univrsam genus huma fortunatos.
 num sapientissime inter se coniunxit, multo tamen maio
 rem felicitatem praebent societates illae, quarum membra
 arctius inter se sunt connexa, quae opimis saluberrimisque
 legibus, sive illae sint literis consignatae, sive per traditio
 nem propagentur, sunt instructae, quasque civitates appel
 lare consuevimus. Cum enim leges omnes, quae in illis
 valent, ad salutem civium amplificandam, securitatemque

IV DE IVRE RELEGANDI

publicam tuendam sint latae, cives etiam, qui talem societatem constituunt, ad mutuum adiutorium praestandum pacto sese obligarint, unusquisque eorum feliciter, incunde, secureque vivere potest, neque in illis molestiis, calamitatibus perpetuisque ob metuendam bonorum vitaeque amissionem periculis versatur, quibus miseris iste, qui nulli civitatis fruitor iure, semper est subiectus.

Ad hoc tuendum nonnunquam poenis est utendum.

V SED, neque sola societas, neque etiam sola legum promulgatio, nos in civitate viventes omni ex parte beatos reddere possunt, nisi etiam socialis legibusque consentanea a civibus agatur vita. Cum vero mens humana ad mala perpetranda sit propensissima, nihilque vetius lubentius, iustisque nihil faciat aegrius, incitamenta sunt adhibenda, quibus cives ad legibus obtemperandum impelluntur. Quod efficitur, tum praemiis, quae civibus optimis largiuntur, tum poenis, quibus legum violatores afficiunt magistratus. Ex paucitate vero bonorum, et multitudine eorum, qui ad legum transgressionem inclinant, facile colligi potest, plus poenis, quam praemiis, ad conservandam civitatis incolumitatem esse utendum. Hinc factum est, ut apud omnes gen-

tes

tes ad coercendam civium variam peccandi libidinem variae
 invaluerint poenae, quarum singulas species iam iam recen-
 sere, et explicare, nimis foret prolixum.

INSIGNIS tamen hic poenarum numerus ab eruditis ad *Quae variis*
 duo plerumque reducitur genera. Distinguuntur enim *insiguntur*
 poenae in capitales, et non capitales, sive, ut aliis placet, *modis, inter*
 in civiles, et criminales, neque omni caret fundamen- *quos et recen-*
 to, si dividantur in tales, quae vel ad personam ipsius delin- *setur relegatis*
 quentis spectant, et in tales, quae externam eius attingunt
 conditionem. Ad poenas prioris generis perinet, si
 reus, vel virgis tantum, fustibus, aliisque eiusmodi instru-
 mentis caeditur et castigatur, vel si corpus eius mutilatur,
 membraque, nimirum oculi, lingua, aures, manus-
 que ei adimuntur, quod in nonnullis adhuc usu receptum est
 regionibus, vel si vita privatur, quod fit per capitis diminutio-
 nem, strangulationem, combustionem et quae sunt reliqua
 supplicia nonnunquam nimia peracta atrocitate. Poenae,
 in quarum impositione ad externum eius, qui legibus sese
 accommodare noluit, statum attenditur, vel concernunt
 eius bona atque opes, quod in multa et confiscatione ac-
 cidere

cidere solet, vel eius respiciunt famam, qualis est ab officiis remotio, degradatio, ad palum alligatio, stigma fronti humerisque inustum, aliaque, quae quandam afferunt ignominiam, vel auferunt libertatem, qua unusquisque civium gaudet, inter quas numerantur custodia, carcer, et condemnatio ad labores publicos, vel denique omne ipsius ius, siue tanquam liber homo, siue tanquam servus, in civitate vivendi tollunt, eumque ex reipublicae finibus egredi cogunt.

*De qua in
praesenti agi-
tur.*

HUNC postremum puniendi modum in praesenti paullo uberius illustrare constituimus nobiscum, et, expositis gentium variarum circa hanc poenam ritibus, inquirere, an cum iure consentiat naturae, commodumque reipublicae amplificetur, si cives ob crimen quoddam commissum ex civitate ejiciantur.

*Origo huius
poenae.*

QUOD ad originem huius poenae attinet, illa certe pro omnium poenarum antiquissima est habenda. Non enim ante pauca est inventa secula, non Imperatores, Theodosium ~~suum~~ et Iustinianum, iuris civilis instauratores, autores habet, non Graeci nec Romani eam invenerunt, sed ortus eius

eius ab huius universi incunabilis haud incommode videtur esse repetendus, cum protoplastis haec poena primum in Paradiso a Deo ipso fuerit imposita. ^{a)} Simulac enim Adamus atque Eva mandatis divinis minus fuerant obsecuti, Summum Numen, praeter annunciationem molestiarum, quibus nunc vitam eorum repleatur, etiam eos ex Paradiso proscribit atque in exilium mittit, respectu prioris conditionis, durissimum, et, ne in hunc locum amoenissimum reverterentur, eius introitum per angelos tuetur. Sed forte quibusdam haec derivatio originis relegationis nimis longe videbitur accessita, cum hoc, quod Adamo atque Evae acciderit, cum poena illa, de qua in praesenti sit sermo, vix ac ne vix quidem possit comparari. Emissio enim, inquit, ex Paradiso non poena, sed potius beneficium est dicenda, cum Summum Numen decreverit eam hanc ob causam, ne homines lapsi gustarent fructus ex arbore vitae, iisque insignem quidem acquirerent sibi longaevitatem, sed simul ingentem calamitatum multitudinem ferre cogerentur. Deinde, pergent, nostra delinquentis proscripcio non solum in mutan-

^{a)} Genes. III, 22. seq.

do loco, sed praesertim in vitanda societate, cuius erat membrum, consistit, quod vero ad primorum parentum egressionem ex Paradiso non potest accommodari, cum nullus homo, praeter illos, eo tempore viveret, et, migrante Adamo atque Eva, omnis migrabat societas humana. Quae vero dubitationes ita sunt comparatae, ut nequaquam sententiam nostram, privationem iuris civitatis primis mundi temporibus cepisse initium, labefectare possint. Abstinebimus quidem, cum in praesenti commentationem Philosophicam, non vero Theologicam, nec observationes ad explicandum S. Codicem conscribendi sit animus, prolixam disquisitionem, num per emissionem Deus protoplastos beneficio quodam affecerit, nec ne, sed statim concedamus prius, cum hoc non impedire videatur, ut illa poenis annumeretur. Potest enim, quod nemo negabit, res quaedam simul, sed diverso respectu, loco poenae esse beneficiique. Hanc vero emissionem primorum hominum poenae nomen mereri, tum ex nexu verborum, tum ex consideratione vocis Hebraeae גרש a Spiritu S. adhibitae, et in aliis Verbi revelati locis non amicam et honorificam dimissionem, sed coactam eiectionem, ex parte agentis cum indi-

gnatio-

gnatione, ex parte vero illius, qui patitur, cum ignominia
coniunctam significantis, patet. Ad alteram quod attinet du-
bitationem, negandum quidem non est, nisi quis cum Peyre-
rio aliisque de Præ Adamitarum existentia somniare vellet,
Adamum atque Evam omne eo tempore constituisse genus
humanum, eamque ob causam protoplastos a nulla so-
cietate humana fuisse secretos, sed longe præstantior erat
societas, qua privabantur. Nullum enim est dubium,
quin illi ante lapsum multo familiaris cum Summo
Numine, et fortasse etiam cum angelis, fuerint conver-
sati, quam post peccatum commissumurbationemque
ex Paradiso. Sed, si etiam comprobari posset, ortum
relegationis ex civitate non ex temporibus illis esse peten-
dum, qua vero in sententia, præter alios, Io. IAC HOEMANNVM
nobiscum consentientem habemus, ad eximiam tamen huius
poenae antiquitatem confirmandam exemplum Caini a Deo
proscripti sufficere posse, existimarem. ^{b)} Hic enim, fratre
occiso, coram iudicio Divino, ob crimen perpetratum, hac
cumprimis poena afficiebatur, ut sit vagus, et profugus super
terram. Cuius sententiæ sensum Cainum bene intellexisse,
haec eius indicat querela: En eiicis me hodie a facie terræ,

^{b)} Genes. IV, 12. seq.

et a facie tua abscondar, et vagus ero, et profugus in terra. Omnis igitur, qui invenerit me, me occidet. Quae verba, tum Summi Iudicis, tum condemnati Caini tanta gaudent perspicuitate, ut unusquisque ex illis, Caino poenam eiectionis ex civitate, et expulsionis ex societate hominum eo tempore viventium, fuisse impostam, cognoscere queat, et superfluum omnino foret, in hoc demonstrando, diutius commorari.

*Eius exerciti-
um, in spe-
cie apud He-
braeos,*

VIDEAMVS potius, qua ratione hic puniendi modus usque ad nostram aetatem sit propagatus. Eum in re publica Hebraea non fuisse inusitatum, tum expulsio Ismaelis e familia domoque Abrahami, ^{c)} tum inprimis factum probat Salomonis in Abiatharum, qui sese rebellionis eius, quam excitaverat Adonia, reum fecerat. Removebatur enim ab aula, et officio, habitatio in urbe Hierosolymorum ei interdicebatur, et Anathot tanquam exilii assignabatur ei locus, ^{d)} quod et posterioribus temporibus fuisse observatum, invenimus.

apud Graecos,

NEQUE aliae gentes ab hoc, sceleratos iure civitatis privandi, abhorruerunt more, quod praesertim Graecorum Romanorumque docent exempla. Quod ad Grae-

^{c)} *Genes. XXI, 9. seq.*

^{d)} *1. Reg. II, 26.*

cos attinet illi hanc ~~forebat~~ poenam duplici exercebant modo. Vel enim reus in aeternum proscribebatur, omnesque amittebat opes, quod *Φυγή* dicebatur, vel exilium eius apud Athenienses ad decem, apud Syracusanos autem ad quinque tantum restringebatur annos, iisque in patriam reversis bona reddebantur, quod illi nomine *δοτριμίτις* denotabant quoniam *δοτριμίτις*, sive testis, in suffragiis, quibus relegatio cuiusdam decernebatur, utebantur, pro quibus Syracusani *πέταλα*, seu folia, accipiebant, eamque hanc ob causam appellabant *πεταλισμὸν*.^{c)} Abutebantur autem hac poena saepissime Graeci, cum non fontes solum, sed etiam optimos quosque cives e republica eliminarent, ut eorum inimicis satisfacerent atque insidiatoribus, quod etiam apud Romanos haud raro accidisse, exemplum Ciceronis multorumque aliorum satis testatur.

NON uno vero eodemque modo Romani hanc im- ^{apud Roma.}
nere poenam, quae plerumque ad mediam capitis diminu-^{tionem}
tionem referebatur, solebant, quemadmodum et varia ei
B 2 tribue-

c) Vid. POTTERI *Archaeologia Graeca Lib. I. Cap. XXV.* et SVIDAE
Lexicon sub his vocibus.

tribuebant nomina, scilicet exilii, deportationis, pro-
 scriptionis atque relegationis, quas voces promiscue pro
 eiectione ex civitate in hac tractatione nos usurpasse, hic
 monemus. Communissimum erat exilium, ita dictum,
 quia exules extra solum civitatis vivunt, quod a non-
 nullis pro genere omnis civitatis privationis habetur, et con-
 sistit proprie in eo, ut ille, qui in exilium erat mittendus,
 omni civitatis iure et bonorum possessione privaretur, serva-
 ta tamen libertate sese, quo vellet, conferendi. Interdicebant
 enim ei aqua et igne, quibus nullus homo unquam potest
 carere, hocque medio eum cogebant, ut civitatem relin-
 queret. Ab hoc differebat deportatio, cum civitate
 eiciendi etiam hanc libertatem amitterent, et navibus in
 insulas deportarentur asperiores. Proscriptione, quae
 erat, vel rei, vel personae, utebantur in primis contra eos,
 qui fuga salutem iam petierant, dum iis reditus in civita-
 tem vetaretur, nominaque eorum in tabulis scripta loco af-
 figerentur publico. Relegatio denique erat omnium le-
 nissima poena, cum relegati non solum ius civitatis, opes-
 que suas, retinerent, sed etiam iis certum assignaretur tem-
 pus, quo praeterlapso, in civitatem poterant reverti. ^{f)}

No.

f) Conf. ROSINVS in *Antiquitatibus Romanis* Lib. IX. Cap. XVII.
 et ISIDORVS in *originibus* Lib. V. Cap. XXVII.

NOSTRIS temporibus hanc in usu esse poenam ad pu-
nienda civium scelera, non magna indigebit demonstra-
tione, cum in omnibus fere regionibus quotannis haud
pauci, tum ex infimis populi, tum ex proceribus, ex civi-
tate societateque eiiciantur.

TRANSMIGRAVIT autem haec consuetudo e foro ci-
vili ad statum Ecclesiasticum, ibique nomen est adepti
excommunicationis. Non enim solum Iudaei eos, qui
crassiori se polluerant crimine, a communione proborum
excludere, eosque nec ad sacra facienda, nec frequentanda,
admittere solebant, ^{g)} sed etiam apud Christianos hic mos
invaluit, ut indigna ecclesiae membra a coetu puriori se-
gregentur, neque ea prius, quam resipuerint, recipiantur. ^{h)}
In re militari idem invenitur puniendi genus, cum prae-
sertim furti rei non ulterius in cohorte et legione toleren-
tur, sed extrudantur. Neque res publica eruditorum ab
hac abstinuit poena, siquidem et eius immorigeri cives
maiori minorive puniuntur relegatione.

B 3 CVM

g) SELDENVS de Synedrüs Ebraeorum Lib. I. Cap. VII.

h) QVENSTEDTIVS in Antiquitat. Part. I. Cap. XIV. n. 3.

*Haec poena
iure naturae
est licita, cum
poenis, in hoc
iure naturali
delineatis, sit
conformis.*

CVM igitur exterminatio ex civitate tanta gaudeat antiquitate, tamque late sese extendat, ut illa omnibus fere temporibus, locis, rei que publicae statibus adhibita, inveniat, operae erit pretium, ut ad illud, quod ius naturae circa hanc statuat poenam, attendamus. Quod ut eo felicius fiat, necessum est, generalem poenarum ut praemitamus definitionem, cum proscripção ad poenas pertineat. Est vero poena, ut eam Grotius¹⁾ atque Pufendorfius,^{k)} principes inter iuris naturae gentiumque doctores, describunt, malum passionis, quod infligitur ob malum actionis, quam definitionem alii, cum in eo, tum causa efficiens, tum finalis, sit ommissa, ita supplendam esse putant, ut sit malum passionis, quod a superiore infligatur ob malam actionem ad conservandam civitatis salutem. Demonstrandum igitur nunc est, hanc relegationem ita esse comparatam, ut cum hac descriptione poenarum generali conveniat. Cum enim iure naturae sit licitum, poenis ad tuendam legum auctoritatem securitatemque publicam uti, certe etiam neque missio in exilium

1) *De iure belli et pacis Lib. II. Cap. XX. §. 1.*

k) *De iure naturae et gentium Lib. VIII. Cap. III. §. 3. et de officio hominis et civis Lib. II. Cap. XIII. §. 4.*

exilium poterit esse contrariâ, si cum constitutione poenarum in iure naturae promulgatarum conveniat, iisque annumerari possit.

UT vero ordine procedamus, ante omnia est investigandum, nam hic puniendi modus malum quoddam passionis contineat, ad quod non nisi affirmando erit respondendum. Nam

Πολλὴ ἀφέλκεται φυγῆ
κακὰ ξὺν αὐτῇ. 1)

SENECA quidem, quando exilium ita definit, quod sit loci commutatio, *) non idem statuere, videtur. Quid enim magni inest mali, si domicilium mutatur, et in alium conferatur locum. Sed si consideramus, Senecam non solum hanc definitionem ad consolandos eorum animos, qui iniuste ad exilium sunt condemnati, protulisse, sed etiam ipsum paucis interiectis verbis adiecisse, quod hanc commutationem loci sequantur incomoda, paupertas, ignominia, contentus, facile cognoscemus, illum nobis non esse contrarium, neque etiam potuisse, cum tanta certe sunt

1) EURIPIDES in *Medea*.

24) *Consolat. ad Helviam*.

sunt coniuncta mala cum eiectione ex civitate, ut vix ma-
iora inveniantur. Summa enim cum ignominia proscri-
bendus ex civitate pellitur, cognatos, amicos sociosque
cogitur relinquere, omnibus negotium cum eo interdi-
citur, opes, nisi omnes, tamen magnam earum partem
amittit, a nullo solatium auxiliumque potest sperare,
omnibus iniuriis expositus a nemine defenditur, omni
iure civitatis, omnibusque fructibus ex eo percipiendis, pri-
vatur, nulla ulterius fruitur securitate, et quae sunt reliquae
calamitates, quarum contemplatio nos eo potest ducere,
ut credamus, exilium esse malum, et quidem passionis.
Quamvis enim emigratio ex urbe actio sit dicenda, hanc-
que ob causam relegatio non inter poenas, quae sunt
mala passionis referenda videatur, attamen cum non ad
itionem exulis coactam, sed potius ad miseriam illam cum
hac egressione ex urbe connexam, in poenae impositione
respiciatur, nullus relinquitur scrupulus, proscriptionem,
ut aliae poenae, in malo consistere passionis.

quod infligi-
tur a superi-
ore.

SED accedamus nunc ad eum, penes quem alios re-
legandi ius est. Cum exterminatio e civitate sit poena,
poenas

poenas vero exigere superiori competat, facile potest concludi, eum quoque reos proscribendi gaudere potestate. GROTIUS quidem nobis persuadere cupit, *) hoc ius non ad superiorem tantum spectare, sed potius unicuique civium licere, alium poena quadam afficere, si modo puniens non iisdem vitis, quorum causa alter est puniendus, ipse inquinatus fuerit. Quae si ita essent, sequeretur omnino, omnibus etiam civibus alios relegare esse concessum. Sed miram hanc tanti viri opinionem alii iam satis refutarunt, et demonstrarunt, eam ex confusione poenae cum vindicta esse ortam, siquidem, si aequalis illi, a quo laesus, malum quoddam passionis infligit, vindictam modo privatam exercet, quae tamen in civitate non toleranda, si vero superior legis violationem animadvertit, poenam imponit. Hoc vero ius poenarum in genere, et proscriptionis in specie, non cuivis civi, sed soli principi, vel summo magistratui, convenire, ex ipsa Grotii poenarum definitione, supra iam adducta, patet. Affirmat enim in ea, poenam esse malum passionis, quod infligatur ob malum actionis. Hoc malum, quod in actionibus latet, est earundem aberratio

C

*) *Loc. cit. Cap. XX. §. 3. et XXI. §. 3.*

a legibus, quae a nemine, nisi superiore, vi pacti, quod cives cum eo fecerunt, possunt promulgari. Qui vero ius leges ferendi possidet, illius etiam est, curare, ut auctoritas legum semper inconcussa servetur, omniaque, quibus violari possit, removeantur. Cum igitur malae actiones legibus repugnent, soli superiori convenit earum transgressores malo passionis, sive poenae, afficere, ne saepius, vel tidem, vel alii, contra leges agant. Hoc tamen quam lubentissime concedimus, non temper summi civitatis magistratum, sed etiam haud raro inferiorum, solum poenam infligere, quod vero non propria auctoritate, sed iussu facit supremi. Absit ergo, ut unicuique civium hoc ius proscribendi tribuendum esse, statuamus, praesertim cum, omnibus si concederetur, maximo hoc fieret cum reipublicae detrimento, quae profecto per breve temporis spatio, et plurimis, et optimis, privaretur civibus. Sed fortasse tamen, praeter superiorem, universa etiam civitas delinquentes eiciendi fruitur potestate? Ad quod respondemus, civitatem omnino hoc ius habere posse. Non enim legibus naturae repugnat, si civitas, quae quendam in numerum civium recepit, eundem, quando hoc beneficio

ficio sese reddidit indignum, etiam expellit. Attamen, cum civitas omnem, qua pollebat, auctoritatem, ideoque et ius poenarum, superiori tradiderit, iam missio in exilium solummodo in huius voluntate est posita, nisi singulari pacto hac in re civitas sibi reservarit concursum. Denique et minores societates, scilicet familiae, nos docent, huius poenae irrogationem a familiae capite dependere, cum unicuique patri familias sit licitum, non servos solum, sed et liberos degeneres, domo sua eicere, eosque omnibus exuere iuribus beneficiisque.

EXPOSITIS igitur iis, quae quaestionem, quisnam Civi res. aliis exilii poenam infligere possit, concernebant, transeamus iam ad subiectum huius poenae passivum, sive ad eum, qui est proscribendus. Infantes hac aliisve afficere poenis, non solum iure prohibetur naturali, sed etiam contra ipsam poenae est naturam, quae requirit, ut necessario crimen commissum antecefferit. Sed neque etiam omnes, qui actu quoddam facinus perpetrarunt, statim sunt relegandi. Malum enim actionis, quod poenam meretur, ita comparatum esse debet, ut destinato

C 2

animo

animo sit commissum. Hinc neque infantes, neque mente capti, quamvis in rempublicam deliquerint, ad exilium sunt condemnandi, cum usu rationis destituti magnitudinem mali tum actionis, tum passionis, non accurate potuerint perpendere. Neque etiam contra eos haec poena est exercenda, quibus non voluntas peccandi fuit, quique, vel casu quodam fortuito, vel saltem ex imprudentia, aliquid ad damnum civitatis contulerunt. Qui vero bene intelligit, illud, quod sibi propositum fuerit, legibus esse prohibitum, quem non fugit, qualis harum actionum malarum sit exitus, qui diu noctuque meditat, qua ratione illud possit effici, ab eo certe, facinore perpetrato, poena relegationis summo cum rigore est exigenda, nihilque interest, cuius vel sit sexus, vel conditionis, si modo sit civis. Nullus enim civitatis iure privari potest, qui illud non possidet. Quare peregrino reo omnium quidem in urbe commoratio interdici, non vero poena exilii imponi posse videtur. Sed, num universa civitas possit proferri, iam quaeritur. Ad solvendam hanc quaestionem respiciendum est ad diversam civitatis conditionem. Si enim in se spectatur, hoc nunquam fieri potest, cum
alias

alias superior, cui ius relegandi competit, se ipsum, tanquam unam civitatis partem, relegaret, quod vero esset absurdum, vel si etiam tantum alteram partem, nimirum cives, hac afficere vellet poena, ageret tum contra regulas prudentiae, si quidem se ipsum plurimis privaret subditis, tum contra officium, quod in eo consistit, non ut civitatem tollat, sed ut eius curet salutem. Longe vero aliter res sese habet, si civitatem contemplantur tempore belli victori subiectam. Hanc enim victor, si contra eum deliquerit, punire, eam solvere, membraque eius in exilium mittere posse videtur.

CUM poenae a superiore non infligantur inferiori, nisi ob delicta uni-
 ob malum actionis, inquirendum nunc est, quaenam cri- versam civi-
 mina exilio sunt punienda. CICERO quidem paucis ver- tatem concer-
 bis rem omnem expedire studet, dum affirmat, exilium nentia,
 ibi esse, ubi virtuti non sit locus. *) Sed, quamvis haec
 sententia cum veritate nonnunquam conveniat, non tamen
 est sufficiens, ut ex ea possit cognosci, in quibusvis sin-
 gulis delictis poenam relegationis esse adhibendam, cum
 multae dentur actiones virtuti contrariae, quae vero exilium

C 3

non

*) Orat. pro Milone Cap. XXXVII.

non merentur. Ad leges naturae quod attinet, neque illae hanc quaestionem perfecte diiudicare videntur, cum in genere non accurate determinent, quibusnam poenis singula sint animadvertenda scelera. Hoc tamen suadent, ut in omni impositione poenae proportio quaedam observetur inter poenam ipsam, et delictum atque delinquentem. Non enim quodvis crimen uno potest eodemque semper puniri modo, sed attendendum est in eo, num persona agens ad proceres, an ad inferiores civitatis, pertineat, num hoc delictum iam saepius ab eodem fuerit commissum, vel etiam ab aliis committatur, num insigne ex eo enascatur damnum, quae res circumstantes poenam vel augent, vel minuunt. Si igitur poenae criminibus accomodatae esse debent, nulla certe delicta maiori iure possunt delinquentis ex civitate eiectionem, quam illa, quae universam civitatem eiusque caput directe attingunt, et securitatem publicam incolumitatemque civitatis turbant, inter quae praecipua sunt proditio et rebellio. Quid enim iustius est, quam ut ille, qui hostibus arcana civitatis prodit, ipse pro civitatis hoste habeatur, omni- que eiusdem iure privetur, et, cum civitatem in summam
praeci-

praecipitare calamitatem fuerit ausus, ipse exilio in summam ageretur miseriam? Quid aequius est, quam ut rebellis, qui imperium civitatis eiusque superiorem non vult agnoscere, etiam non ulterius inter cives toleretur, et, cum securitatem tranquillitatemque civitatis publicam evertere contenderit, ipse quoque ab hoc felici civitatis statu removeatur atque urbe expellatur? His annumerari posse incendiarii videntur, siquidem et ii, vel vindicta, vel aliis causis pessimis, adducti felicitatem publicam tollere, civitati que ingens afferre damnum student. Reliquorum vero criminum plurima ita sunt comparata, ut, si per se considerentur, non directe ad universam spectent civitatem, ideoque nec poenae exilii sint proportionata. Vel enim Summum Numen et salutem publicam totius generis humani offendunt, quae vero non relegatione, quandoquidem a magnitudine criminis longe superatur, sed morte sunt punienda, vel ad privata societatis membra eorumque securitatem pertinent, et his haec poena iusto est durior. Potest tamen fieri, ut etiam legibus naturae liceat, commissa delicta utriusque generis hac afficere poena, si nimirum res circumstantes priorum qualitates

tates minuunt, posteriorum vero augent, et hac ratione maiorem inter poenam et crimen proferunt convenientiam. Non possumus vero, quin prius, quam obiectum huius poenae relinquimus, paucis saltem verbis exilii, quo ob religionem aliquis afficitur, quatenus iuri naturae est consentaneum, mentionem faciamus. Proprie quidem nemo hanc ob causam debet relegari, cum unusquisque libertate credendi gaudet, neque ad hanc illamve religionem amplectendam vi est cogendus. Sin vero, vel legibus fuerit sancitum, ut nullae aliae religiones praeter receptam in civitate sint tolerandae, vel si peregrinae religioni adscripti tumultum in civitate excitaverint, tunc legibus etiam naturalibus licitum est, quendam ob religionem in aliorum usurpatam perniciem exilio mulctare.

ad conservan-
dum civitatis
salutem secu-
ritatemque
publicam,

RESTAT denique, ut adhuc consideremus, quem in finem ab illis, qui contra rempublicam peccarunt, superior proscriptionis exigat poenam. Qui quidem finis nullus est alius, nisi ille, ad quem in omni poenarum irrogatione respici oportet, nimirum, ut ea salus securitasque totius civitatis publica conservetur, et amplifi-

plificetur. Omnem igitur relegationem felicitati reipublicae contrariam esse intermittendam, per se patet. Cum vero ad consequendum hunc finem cura conferri debeat, tum ad laedentem, ut emendetur, tum ad laesum, ut ei satisfiat, tum ad reliquos cives, ut deterreantur, ne iisdem sese polluant vitiis, nec fociis vim inferant, videamus, qua ratione triplex hic finis proscriptionis poena possit obtineri. Quod ad emendationem relegandi attinet, primo quidem intuitu videtur, eam non adeo hac in poena esse attendendam, cum reipublicae parum intersit, num melior peiorve evadat, qui extra fines reipublicae commoratur. Sed haec opinio statim evanescit, si nobiscum reputamus, hunc hominem, qui iam in exilium est mittendus, ius quidem nostrae amittere civitatis, eum tamen ius magnae illius huius universi retinere civitatis, cuius cives et nos sumus, eamque ob causam, quamvis nexus ille specialioris civitatis cum eo solvatur, nos tamen copula societatis universalis semper coniungi, neque officia cessare, quae ei tanquam homini debemus, quaeque se ad curam eum emendandi extendunt. Videtur etiam, proscriptionem ad hunc finem in civitate, si

ante

D

natu-

naturalem eius formam consideramus, assequendum, esse idoneam. Privatio enim iuris civitatis, opum iactura vel iam facta, vel adhuc metuenda, ignominiosa ex urbe electio, vitae discrimen, in quo versatur, aliaeque calamitates, quae exulem concomitantur, facile eum ad meliorem mentem reducere atque efficere possunt, ut ille, si aliquando, vel in nostram iterum, vel in aliam recipiatur civitatem, tanquam civis bonae frugi in ea vivat. Sed progrediamur ad alterum poenarum finem, qui consistit in laesi satisfactione, quae duplex est. Partim enim poscit adempti restitutionem, sive indemnitatem, si talis fieri potest, partim vero, et quidem praesertim, cautionem, ne alter ei impostero sit nociturus. Vtramque satisfactionem praebet exilium parti laesae civitatisque universae. Hac enim poena tollitur causa turbationis, quae civitatem prefferat; contra vero ei redditur pristina salus atque securitas, et ex publicatione bonorum relegati, si quaedam habuit, damnum, quod civitas fecerat, potest resarciri, neque ulterius hic sceleratus expulsus a civitate est metuendus, dummodo civitas sibi prospexerit, ne ei absentia sua nocere queat, cum
alias

alias poena exilii, quae huic delinquenti est imposita, ipsi civitatis obesse incolumitati, ⁱⁿSupra vero iam monuimus, neminem esse proscribendum, ex cuius eiectione civitas damnum capere quoddam possit. Vltimus denique finis, qui poena relegationis infligenda intenditur, est exemplum, quod reliquis datur civibus, ut ex eo cognoscant, quam tristis scelerum sit exitus, ne eadem perpetrent, sed potius aliorum damno discant ipsi cautius mereri. Vt vero hic finis eo facilius impetretur, nihil est negligendum, quod magnitudinem poenae in animis civium potest augere, quare non clam, sed publice, non nocte, sed die, certisque quibusdam adhibitis ritibus, delinquens est eiiciendus, cum externis homines saepissime facilius, quam legibus optimis, moveantur. ^{de his autem}

Hic igitur est finis, quem exilii poena semper con- Quem tamen
sequi deberet, sed, num etiam semper eum consequatur, finem in no-
quaestio est ex constitutione civitatum singularum diudi- stris civitati-
canda. Si enim civitates consideramus, prout nunc ea- bus exilium
rum est facies, statim a partibus eorum, ^{p)} qui iudicant, non semper
consequitur.

^{D 2} non semper ^{plus}
^{p)} Conf. v. IUSVI Grundsätze der Policey-Wissenschaft §. 108. pag. 77. seq.

plus plerumque damni, quam lucri, eas percipere ex pro-
 scriptione sceleratorum, neque veremur, fore, ut nobis
 dubitatio interponatur, hanc sententiam iis, quae antea affir-
 mavimus, adversari. In antecedentibus enim demonstrare
 modo volumus, exilium in civitate naturali sua forma
 gaudente poenam esse iustam, et iure naturae licitam. In his
 vero statuimus, hanc poenam respectu praesentis civitatum
 conditionis saepe esse inutilem, quod non priori repugnat,
 cum aliquid iustum esse possit, atque licitum, nec tamen sem-
 per utile. Proscriptionem autem nostris civitatibus plerum-
 que verum afferre incommodum, ex variis probari posset
 rationibus, sed cum brevitati studeamus, tres tantummo-
 do adducere sufficiat. Primo relegatio nostris tempori-
 bus ita est comparata, ut fere pro nulla, vel saltem poena
 levissima, praesertim quando cum verberibus publice in-
 fligendis non est coniuncta, ab iis, quibus imponitur,
 habeatur. Si enim illa in hac nostrarum civitatum
 conditione tali gauderet gravitate, non certe tot scelera
 ti quotannis exilio mulctarentur, quod tamen fieri so-
 let. Tanta igitur huic poenae iam non insunt mala,
 ut iis proscripius emendari, alique eorum consideratione
 a vitis

a vitis iisdem perpetrands possent retineri. Quem enim relegandum in praesenti civitatum statu movebit, quando iure civitatis privatur, quod flocci pendit; quando liberos relinquere cogitur, quos ultro et labentissime magistratu ad alendum tradidisset; quando sodales suos amittit, cum tanquam flagitiosas omnibus locis amicos sui similes recuperare possit; quando, opibus eum esse exuendum, pronunciat, quas tamen non habet, cum saepissime pauperes atque egeni mittantur in exilium; quando civitate expellitur, cum tot aliae ei pateant, in quibus forsasse adhuc facilius feliciusque officinam malitiae potest extruere; quando ab officio removetur, cuius administratio ei non curae fuit cordique; quando infamia afficitur, cum actiones infames suscipere non erubuerit. Haec certe mala neque relegandus sentit, nedam ut eorum molestia prematur atque emenderetur, neque alii eius exemplo meliores redduntur, sed potius maiori impetu talia committunt scelera, quoniam sciunt, si etiam aliquando hac afficerentur poena, se ubi vis ea, quae ad vitae alimenta pertinent, vel mendicando, vel saltem laborando, sibi acquirere posse. Deinde proscrip

stra aetate nihil ad civitatis salutem confert, quoniam, dum unus sceleratus ex civitate expellitur, alter, nonnunquam peior, eam intrat. Non enim potest fieri, quin, si nostra civitas quendam ex finibus exterminat suis, eum necessario in viciniae civitatis territorium pellat. Hoc ius, quod nostrae civitati competit, id etiam altera possidet. Mittit ergo suos exules in nostram civitatem, cumque non una, sed plures sint civitates, quae nostrae sunt finitimae, et idem hoc ius habent, per se patet, quod relegatione in civitates, prout praesens earum est conditio, tot plerumque, si non plures, malitiosi immittantur, quot ex iis expellantur. Ut taceamus, illum ipsum, quem ex nostra civitate eiecimus, brevi temporis spatio in eam, vel clam, vel mutata forma sua externa, redire posse. Tertia denique est ratio, quae civium dissuadet proscriptionem, quoniam cives relegandi civitatis commodum adhuc augere possent, si in civitate retinerentur, iisque quidem non ulterior concederetur libertas, ut impune possent peccare, neque per carceres, aut vincula, facultas, nisi omnis, tamen quoad maximam partem, civitati inserviendi, adimeretur, sed si ad labores publi-

cos,

cōs, nimirum ad metallifodinas, ad remigia, ad munien-
da castella, et ad alia op̄era, quae ad utilitatem universae
civitatis spectant, damnarentur. Hac enim ratione et
puniuntur, et ipsa poena ad emolumentum reipublicae
aliquid conferre tēentur. Cum igitur relegatione delin-
quens a laboribus publicis, et a commodo reipublicae
amplificando liberetur, unusquisque facile ex his colligere
potest, quod huiusmodi poena civitatibus plus saepe detri-
menti afferat, quam utilitatis.

SUFFICIENT autem ea, quae haecenus ad explican- *Conclusio.*
dum ius relegandi, eiusque in republica usum sunt dicta,
quaeque ex Philosophia, et in primis ex legibus iuris na-
turae, regulisque sunt hausta politicis. Essent quidem
adhuc nonnulla disquisitione digna, nimirum, an licitum
sit proscribendo notam infamiae inurere, an ei certum
tempus certusque exilii locus sit definiendus, quali poena,
si redire auderet, sit afficiendus, an exules iure adhuc quo-
dam fruantur, quatenam officia iis sint praestanda, pluraque
alia, sed, cum temporis habenda sit ratio, vertam me po-
tius ad illud, cuius causa haec sum praefatus. Constitui
enim

XXXII DE IVRE RELEGANDI EIVSQVE IN REPUBLICA VSV.

enim mecum, annuente Summo Numine in praelectionibus meis hac aestate instituendis quasdam Philosophiae tradere partes, et quidem *Logicam* atque *Metaphysicam* duce BAVMEISTERO, *Ius vero naturae* duce ACHENWALLO explicare. Ad quas quidem, Vos COMMILITONES OPTIMI HONORATISSIMIQUE, diligenter frequentandas scholas, eo, quo decet, studio, humanissime oro rogoque.

Sub P. P. Vitembergae, ipso Festo Ioannis Baptistae

A. P. C. N. c. l. o. CCLXII.

ULB Halle

3

002 671 204

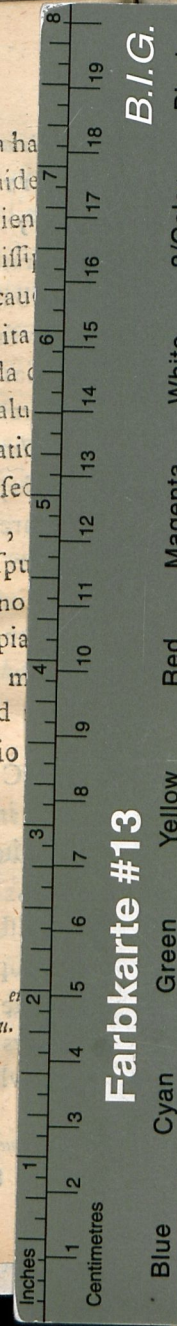

A-70

B18

Farbkarte #13

B.I.G.

1762 ²⁹/₉

I V S
ELEGANDI

E I V S Q V E
R E P V B L I C A V S V M

E X L E G I B V S
N A T V R A E E T G E N T I V M
P U B L I C I S Q V E P O L I T I C I S

I L L V S T R A T
S I M V L Q V E
C O R R E C T I O N E S S V A S A E S T I V A S

I N D I C I T
V S G O D O F R E D V S C H R I S T I A N V S
S C H R O E D E R V S

T. PHILOSOPH. ASSESSOR. ORD

V I T E M B E R G A E
O F F I C I N A G E R D E S I A N A

